

UCHWAŁA NR 246/XXX/2018
RADY GMINY W CZERWIŃSKU NAD WISŁĄ

z dnia 27 czerwca 2018 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla gminy Czerwińsk nad Wisłą na lata 2018 - 2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r., poz.994 z póź. zm) art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390) Rada Gminy Czerwińsk nad Wisłą, uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla gminy Czerwińsk nad Wisłą na lata 2018 – 2021, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czerwińsk nad Wisłą.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
w Czerwińsku nad Wisłą

Dariusz Szurmak

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2018-2021

I. Wstęp

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, grożących patologiami, w tym przemocą w rodzinie.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2015.1390) nakłada na samorządy gmin w tym obszarze następujące działania:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Nadrzędnym celem Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest ograniczenie na terenie Gminy Czerwińsk nad Wisłą skali problemu, jakim jest przemoc domowa. Cele szczegółowe, jakie będą bezpośrednio osiągane, odnoszą się do całego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

W części opisowej Programu zostały zawarte podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie, istotne dla jego właściwego zrozumienia oraz planowania działań w zakresie profilaktyki i działań naprawczych w obszarze przemocy w rodzinie.

W części diagnostycznej ukazano skalę zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Czerwińsk nad Wisłą. Zakładając, że niniejszy Program będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Czerwińsk nad Wisłą i będzie realizowany przez wszystkie instytucje zobligowane do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oczekuje się, że przyczyni się on do stworzenia zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ograniczenia zjawiska przemocy oraz poprawy kondycji rodzin mieszkających na terenie Gminy Czerwińsk nad Wisłą.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

1. Pojęcie przemocy w rodzinie

Kiedy myślimy o przemocy, kojarzy nam się ona najczęściej z biciem, popychaniem, kopaniem, znęcaniem się fizycznym nad drugą osobą, zmuszaniem człowieka do upokarzających czynności lub też gwałtem. Jednakże przemocą jest również poniżanie psychiczne człowieka, oczernianie go, wyzywanie, ranienie jego uczuć, niszczenie jego poczucia własnej wartości, niszczenie przedmiotów, do których jest przywiązany, głodzenie, ograniczanie swobody drugiej osoby w sposób przekraczający normy moralne, izolowanie od otoczenia. Przemoc może przybierać wiele form, może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątpienia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej.

Mimo, że w relacjach międzyludzkich obecna była od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiło się niewiele, jakby nie zauważając jej, jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Takiego, które w konsekwencji prowadzi do znacznych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń i zabójstw. Dla lepszego rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie konieczne jest jej zdefiniowanie. Przemoc w rodzinie, zgodnie

z treścią art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt. 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Osoby wymienione w zacytowanym pkt. 1 to: „członek rodziny – należy przez to rozumieć osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – kodeks karny (Dz.U.2016.1137 t.j. z późn. zm.), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą”.

Osobą najbliższą jest małżonek, wstępny (rodzice, dziadkowie, pradiadkowie), zstępny (dzieci, wnuki, prawnuki), rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu. Na zjawisko przemocy w rodzinie można patrzeć z różnych punktów widzenia przyjmując perspektywę indywidualną, systemową lub społeczną. Perspektywa indywidualna to spojrzenie przez pryzmat osoby doświadczającej przemocy lub przez pryzmat sprawcy. Perspektywa systemowa to ukazanie możliwych form wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc oraz opis metod wsparcia. Perspektywa społeczna to odbiór społeczny zjawiska przemocy w rodzinie, postawy członków lokalnej społeczności wobec aktów przemocy, prospołeczność obywateli, postawy i czynniki mogące sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać.

Na przemoc w rodzinie można spojrzeć również z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Najczęściej stosowany artykuł 207 kodeksu karnego dotyczy znęcania się fizycznego lub psychicznego nad członkiem rodziny i przewiduje karę pozbawienia wolności.

Perspektywa moralna pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego i jest złem moralnym. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania.

Psychologiczne spojrzenie na przemoc domową zwraca naszą uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą i ofiarą. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwalaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu.

Z perspektywy społecznej widać czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych.

2. Rodzaje i typy przemocy

Wyróżnia się następujące formy:

• **Przemoc fizyczna** – nazywana również gorącą, to każde agresywne zachowanie polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień (m.in. popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzanie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia).

• **Przemoc psychiczna** – nazywana również zimną, to umyślne agresywne działania, wykorzystujące nie tyle siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące u ofiary zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby, obniżanie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych. Zachowania sprawcy mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie (m.in. wyśmiewanie, wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzenie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, stosowanie groźb, szantażowanie).

• **Przemoc seksualna** – wymuszanie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych przez ofiarę praktyk seksualnych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy.

• **Przemoc ekonomiczna** – przejawia się w uniemożliwieniu dostępu do rodzinnych środków finansowych, prowadzą do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka).

Zaniedbanie – stan ciągłego niezaspakajania podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych osób zależnych.

Formy przemocy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna mogą się przenikać, ale każda może też występować osobno. Osobami doświadczającymi przemocy domowej są najczęściej kobiety, dzieci, osoby starsze lub niepełnosprawne, ale bywają też nimi mężczyźni.

Aby lepiej zrozumieć zjawisko przemocy rodzinie należy również rozważaniami objąć inne aspekty przemocy. J. Mellibruda (1997) wyróżnia dwie jej formy, tzw. typy przemocy wewnątrzrodzinnej:

Przemoc gorąca

Gorącą przemoc mogą powodować negatywne i intensywne przeżycia związane z frustracją, z zablokowaniem jakichś dążeń, z niespełnianiem pragnień i oczekiwań. Pojawia się agresywna reakcja na stres, która nie zostaje powstrzymana i kieruje się przeciw członkowi rodziny. Istotnym czynnikiem bywa przekonanie sprawcy o niezdolności ofiary do obrony i poczucie własnej bezkarności. Słabość ofiary wynika z przewagi fizycznej sprawcy lub okoliczności, w których sprawca uzyskuje władzę psychiczną. Towarzyszy mu wtedy poczucie, że „może sobie na wiele pozwolić”. Przejawia się ona w postaci napadów furii, złości, wyładowań emocjonalnych. Jest to przemoc naładowana agresją, gwałtowna, występująca zwykle w afekcie. Towarzyszą jej bogate formy ekspresji (krzyki, gwałtowne zadawanie bólu, wyzwiska).

Przemoc chłodna

Przemoc chłodna wydaje się znacznie spokojniejsza, choć czasem jest to spokój pozorny, skrywający silne emocje, ale skutecznie tłumione i kontrolowane. Polega na realizowaniu przez sprawcę specyficznego scenariusza zapisanego w jego umyśle, a czasem również w obyczajach i środowiskowej kulturze. Człowiek realizujący taki scenariusz przemocy, zmierzając do jakiegoś celu jest gotowy do wtargnięcia na wewnętrzne terytorium psychiczne swego dziecka lub współmałżonka. Znajduje dla tego usprawiedliwienie nawet wtedy, gdy jest świadomy cierpienia, które spowodował. Przemoc taka jest narzędziem oddziaływania zmierzającego nieraz do wzniosłych celów, które uzasadniają bolesne dla bliskiej osoby środki. Jednym ze szczególnie ważnych źródeł przemocy jest skrywane i dotkliwe poczucie niemocy, impotencji fizycznej lub psychicznej, które sprawca stara się zagłuszyć, a czasem zanegować, poprzez akty przemocy.

3. Fazy cyklu przemocy

Aby móc lepiej zrozumieć dlaczego osobom doznającym przemocy tak trudno zmienić swoją sytuację, ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc, a ofiarą. Zdecydowana większość osób nie doświadcza przemocy w sposób ciągły, gdyż przemoc ma tendencję do powtarzania się według określonej, zauważalnej prawidłowości. Istnienie tych cykli pozwala także lepiej wyjaśnić proces wiktylizacji (stawiania się ofiarą, traktowania siebie, jako ofiary) osób doznających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności. W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- 1) faza narastającego napięcia – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych,
- 2) faza ostrej, gwałtownej przemocy – to druga faza, w której następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem ofiary (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji),
- 3) faza „miodowego miesiąca” – to trzecia faza w czasie, w trakcie której sprawca wyraża swoją skruchę, okazuje żal, obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się tak jak gdyby przemoc nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i bez specjalistycznej pomocy kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy. Faza „miodowego miesiąca” zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie za sobą ta faza jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta. Jeśli już raz doszło do użycia przemocy, będzie ona się powtarzać dopóki nie zostanie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

4. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej

Wiele społeczeństw czy środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym przyzwolenie na jej istnienie. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości społecznej stereotypów i przekonań, które głęboko zapuszczają swoje korzenie i fałszują rzeczywistość. Stereotypy i mity czy przekonania usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na stosowanie przemocy, umacniają w nim poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę i zmuszając ją do milczenia.

5. Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych również trwale i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, tj. najczęściej dzieci.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe:

- poważne obrażenia ciała,
- wzrost częstości objawów związanych ze stresem (ból głowy, żołądka, pleców),
- przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój,
- niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji,
- zmienność nastrojów, decyzji,
- lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena,
- kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją,
- zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci:

- obrażenia cielesne,
- życie w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia,
- brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności środowiska wychowawczego,
- liczne schorzenia psychosomatyczne,
- znęcanie psychiczne może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami).

Niezwykle istotne jest podkreślenie, iż konsekwencje stosowania przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta lub też już w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego (tj. trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w przestępstwach, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków, itp.).

Społeczne konsekwencje doświadczania przemocy:

- przemoc w rodzinie, jako siła niszcząca cały system rodzinny niesie za sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu,
- niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się niosąc konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

III. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Czerwińsk nad Wisłą

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do badania, ze względu na fakt, że dotyczy najbardziej intymnej sfery życia człowieka. Ogólne szacowanie skali przemocy w rodzinie obarczone jest dużym błędem ze względu na społeczne ograniczenia w ujawnianiu tego rodzaju problemów. Ofiary przemocy nie zawsze chcą zdradzać sprawy, które uznają za wstydlive. W konsekwencji większość przypadków przemocy nadal nie jest ujawniona. Zjawisko to przez wiele lat było marginalizowane, a podejmowane działania miały jedynie na celu odizolowanie ofiary od sprawcy.

Istnieje zatem potrzeba podejmowania kompleksowych działań skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie jak również osób stosujących przemoc. Od problemu przemocy nie są wolne również rodziny zamieszkujące Gminę Czerwińsk nad Wisłą. Przemoc w rodzinie często łączy się z problemem

nadużywania alkoholu i występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie została przeprowadzona w oparciu o posiadane statystyki i dane. Oszacowanie zjawiska przemocy możliwe jest między innymi dzięki procedurze „Niebieskiej Karty”.

W latach 2013-2017 zostało wszczętych 30 procedur Niebieska Karta, z czego najwięcej – 21 – w roku 2017. Najczęściej procedura jest wszczynana przez funkcjonariuszy Policji przybywających na interwencję (24), w następnej kolejności przez pracowników jednostek pomocy społecznej (6).

W analizowanym okresie lat 2013-2017 odbyły się 20 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego oraz łącznie 90 posiedzeń grup roboczych ZI.

Grupą najczęściej doświadczającą przemocy w gminie Czerwińsk nad Wisłą są kobiety. Jako częściej występującą formę przemocy wskazana została przemoc psychiczna oraz fizyczna, rzadziej przemoc ekonomiczna, seksualna czy zaniedbanie. Zjawisko przemocy wobec mężczyzn zostało określone na poziomie 5 przypadków, z czego jedynymi formami przemocy była przemoc fizyczna i psychiczna oraz rzadziej zaniedbanie.

Przemoc wobec dzieci została ujawniona na poziomie 5 przypadków, z czego dominującą formą była przemoc fizyczna oraz zaniedbanie.

Na terenie gminy Czerwińsk nad Wisłą w latach 2013-2017 zdiagnozowano problem przemocy wobec seniorów oraz osób niepełnosprawnych, głównie w formie przemocy fizycznej, psychicznej oraz zaniedbania. Najwięcej przypadków przemocy stosowanej na osobach starszych zanotowano w roku 2013 i 2015, natomiast najwięcej przypadków znęcania się nad osobami niepełnosprawnymi w roku 2014.

W gminie Czerwińsk nad Wisłą osobami najczęściej stosującymi przemoc są mężczyźni (łącznie 25 przypadków), w 5 przypadkach przemoc stosowały kobiety.

Najwięcej ujawniono przypadków stosowania przemocy przez osoby w wieku produkcyjnym, jedynie w 11 przypadkach były to osoby po 60 roku życia oraz osoby niepełnosprawne (10 osób). Według danych zebranych na podstawie Niebieskich Kart mężczyźni najczęściej stosowali przemoc wobec swoich żon, konkubin oraz rodziców.

Kobiety, jako sprawczynie przemocy najczęściej znęcały się nad małżonkami, konkubentami oraz dziećmi.

Największa liczba osób wskazanych, jako sprawcy przemocy w rodzinie w latach 2013-2017 borykała się z problemem nadużywania alkoholu (20 przypadków). Nieco mniej osób zmagало się z zaburzeniami psychiatrycznymi oraz nadużywaniem innych niż alkohol środków psychoaktywnych.

Jeśli chodzi o działania podjęte wobec sprawców przemocy w rodzinie w Gminie Czerwińsk nad Wisłą w większości przypadków sprawa przemocy została zgłoszona dzielnicowemu Posterunkowi Policji lub innemu funkcjonariuszowi Policji, pracownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz została wszczęta procedura Niebieskiej Karty. Ponadto sprawcy przemocy otrzymywali skierowanie do psychologa/terapeuty, były kierowane wnioski do Prokuratury Rejonowej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Sądu Rodzinnego. Były również podejmowane inne działania, takie jak rozmowy wspierające/korygujące.

Wśród działań podejmowanych na rzecz ofiar przemocy w rodzinie znalazły się skierowania do psychologa oraz skierowania do udziału w spotkaniach grup wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Ponadto osoby kierowane były do lekarza, w tym psychiatry oraz do ośrodka dla ofiar przemocy w rodzinie. Do innych działań należały: pomoc prawna, mediacje, pomoc pedagoga szkolnego, terapia indywidualna i socjoterapia, pomoc rzeczowa, szkolne programy profilaktyczne, wypoczynek letni dla dzieci z programami profilaktycznymi.

Podsumowując, w Gminie Czerwińsk nad Wisłą dominującą formą przemocy jest znęcanie się fizyczne i psychiczne, ofiarami przemocy najczęściej są kobiety. Wobec ofiar przemocy najczęstszą formą udzielanej pomocy było skierowanie do psychologa oraz do udziału w spotkaniach grupy wsparcia.

Najczęściej sprawcami przemocy byli mężczyźni, którzy swoją agresję kierowali wobec żon i konkubin. Przemoc wobec dzieci częściej stosowały natomiast kobiety. Sprawca przemocy został określony jako osoba w wieku produkcyjnym, posiadająca problem z nadużywaniem alkoholu.

IV. Cele programu

Cel główny – tworzenie warunków do bardziej skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele pośrednie:

- 1) podejmowanie i wspieranie działań zmierzających do podnoszenia świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie,
- 2) rozwijanie umiejętności samokontroli i kreowania właściwych postaw wobec rodziny,
- 3) organizowanie poradnictwa i interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie,
- 4) zwiększenie umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie i podejmowania skutecznych interwencji przez przedstawicieli różnych instytucji,
- 5) wzrost udziału ofiar przemocy w dostępnych formach pomocy.

V. Zadania służb powołanych do niesienia pomocy ofiarom przemocy w rodzinie

Pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają obowiązek świadczyć: gmina, policja, prokuratura, pomoc społeczna, służba zdrowia oraz organizacje pozarządowe.

Gmina

Obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie w rodzinie z problemem alkoholowym, spoczywa także na samorządach lokalnych. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, do zadań własnych gminy należy m.in. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. Możliwości działań na rzecz pomocy ofiarom przemocy domowej podejmowanych na terenie gmin:

Udostępnienie rodzinom, w których występuje przemoc, pomocy psychologicznej i prawnej, poprzez:

- tworzenie i realizację programu,
- tworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego,
- kampanie społeczne informacyjno – edukacyjne;

Zespół Interdyscyplinarny

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest koordynowanie działań instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności diagnozowanie problemu przemocy, podejmowanie działań w środowiskach zagrożonych przemocą, inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą oraz rozpowszechnianie informacji o możliwościach udzielania pomocy. Zadaniem Zespołu jest również inicjowanie działań w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie. Członkami Zespołu są przedstawiciele: pomocy społecznej, policji, oświaty, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ochrony zdrowia, kuratorzy sądowi i przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W skład Zespołu mogą wchodzić też prokuratorzy. Zespół Interdyscyplinarny powołuje Grupy Robocze mające na celu budowanie i realizację strategii postępowania dla konkretnej rodziny dotkniętej przemocą. W skład grupy roboczej wchodzi przedstawiciele służb i instytucji posiadających kompetencje do pracy przy rozwiązywaniu specyficznych problemów w konkretnej rodzinie (wśród nich mogą być członkowie ZI) skład grupy roboczej jest zawsze dobierany w zależności od potrzeb rodziny.

Policja

Do podstawowych zadań policji należy m.in.:

1. ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
2. inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi,
3. wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Działania chroniące ofiary przemocy podejmowane są przez policję zgodnie z obowiązującym prawem:

- interwencja,
- sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia (notatka urzędowa),

- zatrzymanie sprawców przemocy stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia,
- wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,
- zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa,
- podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy,
- udzielanie informacji ofiarom przemocy o możliwości uzyskania pomocy.

Policja jest jedyną instytucją, która może interweniować przez całą dobę, dlatego interwencja taka powinna wprowadzić w rodzinie istotne zmiany, przede wszystkim ujawnienie przemocy, przerwanie izolacji rodziny, wyrównanie dysproporcji sił pomiędzy sprawcą a ofiarą oraz umożliwienie ofiarom uzyskania ciągłego wsparcia przedstawicieli różnych służb. Ogromną rolę w walce z przemocą odgrywają dzielnicowi, którzy jako pierwsi mają kontakt z pokrzywdzonymi, przyjmują zawiadomienia o przestępstwie, pouczają o przysługujących ofierze prawach, informują o placówkach niosących pomoc pokrzywdzonym, tj. schroniskach, placówkach psychologiczno-pedagogicznych.

Prokuratura

Osoby poszkodowane na skutek przemocy w rodzinie, a także świadkowie mogą złożyć w prokuraturze bądź na policji zawiadomienie o przestępstwie ściganym w trybie publicznoskargowym lub na wniosek o ściganie przestępstwa (dotyczy to przestępstw ściganych na wniosek osoby poszkodowanej). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek:

- wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie czy faktycznie popełniono przestępstwo,
- wyjaśnienia okoliczności czynu,
- zebrania i zabezpieczenia dowodów,
- ujęcia sprawcy,
- w uzasadnionym przypadku zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy w postaci dozoru policyjnego, tymczasowego aresztowania.

Sąd Rejonowy - prowadzenie spraw karnych wobec sprawców przemocy oraz spraw opiekuńczych przed sądami rodzinnymi mającymi na celu ochronę dzieci. Prowadzi nadzory kuratorskie rodzinne i dla osób dorosłych.

Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich

Do tego Sądu można składać następujące wnioski i pozwy:

- Wniosek o ograniczenie władzy rodzicielskiej
- Wniosek o zawieszenie władzy rodzicielskiej
- Wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej
- Pozew o zasądzenie alimentów na dziecko (bezpłatny)
- Wniosek o uregulowanie sposobu kontaktowania się z dziećmi
- Sprawy przeciwko nieletniemu zdemoralizowanemu albo takiemu, który popełnił czyn karalny
- Wniosek o wgląd w sytuację dziecka
- Wniosek o zakaz osobistej styczności z dziećmi
- Wniosek o przysposobienie
- Wniosek o wydanie dziecka
- Wniosek o rozstrzygnięcie istotnych spraw dotyczących dziecka.
- Pozew o przyczynianie się do zaspokojenia potrzeb rodziny (bezpłatny)
- Wniosek o nakazanie wypłacania małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka

Sąd Rejonowy Wydział Cywilny

Do tego Sądu można składać następujące wnioski i pozwy:

- Pozew o zniesienie małżeńskiej wspólności majątkowej
- Wniosek o podział majątku wspólnego
- Pozew o eksmisję

Sąd Okręgowy Wydział Cywilny

Do tego Sądu można składać następujące wnioski i pozwy:

- Wniosek o unieważnienie małżeństwa
- Pozew o rozwód

Pomoc społeczna

Celem działania pomocy społecznej jest umożliwienie osobom, rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Pomocy społecznej udziela się m.in. w przypadku: ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Każda z tych sytuacji może sprzyjać występowaniu przemocy lub z niej wynikać. Pracownik socjalny w ramach swoich obowiązków powinien:

- przeprowadzić wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji,
- przygotować plan pomocy,
- w przypadku stwierdzenia przemocy, skierować do odpowiednich instytucji zajmujących się przemocą, umieścić w schronisku oraz za zgodą osoby poszkodowanej, zwrócić się do policji o pomoc,
- prowadzić „Niebieską Kartę”.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej organizuje pracę socjalną (wsparcie finansowe, zapewnienie schronienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, warsztaty pogłębiające umiejętności rodzicielskie), asystenta rodziny czy też poradnictwo: prawne, psychologiczne i pedagogiczne. Organizuje także obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie poprzez konsultacje i porady psychologów, pedagogów, prawnika, prowadzenie warsztatów pogłębiających umiejętności wychowawcze rodziców, psychoterapię systemową dla rodzin zastępczych, prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla rodziców.

Służba zdrowia

Głównym zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta. Zjawisko przemocy w rodzinie kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi, ponieważ bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego, zawsze występują poważne uszkodzenia zdrowia psychicznego. W dziedzinie pomocy ofiarom przemocy, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenie pomocy medycznej, istotne jest:

- rozpoznanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy, szczególnie, gdy ofiary bądź świadkowie próbują to ukryć,
- umiejętność przeprowadzenia rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,
- poinformowanie ofiar o możliwościach szukania przemocy, - wystawienie na prośbę poszkodowanych zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach,
- poinformowanie ofiar o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji,
- w przypadku stwierdzenia takiej konieczności lub na prośbę poszkodowanych powiadomienie innych służb np. pomocy społecznej, policji, gminnej komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych,
- w przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejranych oparzeń, wykorzystania seksualnego, powiadomienie organów ścigania.

Oświata

Nauczyciel, wychowawca, pedagog, dyrektor szkoły podejrzewając, że dziecko jest ofiarą bądź świadkiem przemocy ma obowiązek:

- sporządzić jak najpełniejszą dokumentację spostrzeżeń,
- nawiązać współpracę z instytucjami pomocowymi w celu poszerzenia wiedzy na temat sytuacji dziecka,
- współuczestniczyć w tworzeniu planu pomocy dziecku i jego rodzinie w sytuacji stwierdzenia przemocy, - powiadomić sąd rodzinny lub prokuraturę rejonową o sytuacji dziecka,
- wspierać dziecko oraz jego rodzinę podczas realizowania planu pomocy,
- monitorowania prawidłowości i skuteczności oddziaływań pomocowych,
- udział w pracach zespołu interdyscyplinarnego i grupach roboczych.

Organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie, w przychodni, poradni, szkole, komisariacie, itp. Organizacje pozarządowe to są głównie stowarzyszenia, fundacje, kluby. W zakresie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie organizują: telefony zaufania, punkty informacyjno-konsultacyjne, ośrodki pomocy, schroniska, świetlice dla dzieci.

W ramach swej działalności oferują, m.in.:

- pomoc psychologiczną, w grupie i kontakcie indywidualnym,
- prowadzenie klubów i świetlic środowiskowych,
- pomoc prawną, w tym pisanie pozwów, wniosków,
- pomoc socjalną,
- pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci.

Współpraca służb i instytucji

Ofiary przemocy w rodzinie potrzebują zwykle pomocy psychologicznej, materialnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia. Niezmiernie istotna jest współpraca i przepływ informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy, a co za tym idzie tworzenie koalicji lokalnych. Czynniki sprzyjające podniesieniu skuteczności pomocy ofiarom przemocy domowej świadczonej przez różne służby:

- tworzenie zespołów pomocowych składających się z przedstawicieli różnych instytucji, np. policjant, pracownik socjalny, lekarz, pedagog,
- znajomość miejsc, osób, możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- konsekwentne egzekwowanie świadczeń wynikających z zadań i kompetencji poszczególnych instytucji,
- podnoszenie kwalifikacji pracowników w dziedzinie zjawiska przemocy domowej oraz sposobów skutecznej interwencji i możliwości pomocy.

VI. Zasoby Gminy Czerwińsk nad Wisłą w zakresie realizacji Programu

1. *Zasoby instytucjonalne* – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Posterunek Policji,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- placówki oświatowe,
- Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- organizacje pozarządowe,
- parafie,
- inne.

2. *Mocne strony:*

- a) dobrze przygotowana i stale doskonaląca umiejętności kadra instytucji działających na rzecz rodziny,
- b) znajomość problemu i dobrze działające służby zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami,
- c) poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym.

3. Słabe strony:

- a) niewystarczająca infrastruktura socjalna gminy,
- b) brak wypracowanych systemów wspomagania działań profilaktycznych,
- c) brak spójnego systemu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin zagrożonych przemocą (prokuratura, policja, sądy, pomoc społeczna).

4. Zagrożenia:

- a) słaba kondycja ekonomiczna rodzin,
- b) negatywne wzorce zachowań społecznych,
- c) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodzin,
- d) problemy alkoholowe członków rodzin.

VII. Harmonogram realizacji programu

Działanie	Okres realizacji	Realizator
Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie	2018 r. – 2021 r.	Urząd Gminy, GOPS, Zespół Interdyscyplinarny
Uwrażliwianie społeczeństwa na problem przemocy w rodzinie (m.in. prowadzenie kampanii społecznych, kampanie medialne itp.)	2018 r. – 2021 r.	Urząd Gminy, wszystkie instytucje wchodzące w skład Zespołu Interdyscyplinarnego, Zespół Interdyscyplinarny, organizacje pozarządowe
Realizacja programów edukacyjnych, terapeutycznych, w tym prowadzenie grup wsparcia, edukacyjnych i innych dla ofiar przemocy w rodzinie i osób uwikłanych w przemoc w rodzinie	2018 r. – 2021 r.	Urząd Gminy, GOPS, PCPR, Oświata, organizacje pozarządowe
Poradnictwo specjalistyczne, pomoc specjalistyczna dla ofiar przemocy w rodzinie (w tym psychologiczna, medyczna, prawna)	2018 r. – 2021 r.	GOPS, PCPR, Służba Zdrowia, Oświata
Interwencja kryzysowa, w tym udzielanie schronienia	2018 r. – 2021 r.	PCPR, GOPS
Oddziaływania wobec sprawców przemocy w rodzinie	2018 r. – 2021 r.	PCPR, GOPS, Policja, Prokuratura, Sąd
Organizowanie szkoleń dla osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	2018 r. – 2021 r.	Urząd Gminy, GOPS, PCPR, Zespół Interdyscyplinarny, organizacje pozarządowe

VIII. Adresaci programu

1. ofiary przemocy,
2. sprawcy przemocy,
3. przedstawiciele instytucji i służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,

4. przedstawiciele władz lokalnych,
5. społeczność lokalna Gminy Czerwińsk nad Wisłą.

IX. Przepisy prawne dotyczące przemocy

Program uwzględnia zapisy i postanowienia zawarte w:

- 1) ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2015.1390 t.j.)
- 2) ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2017.1769 t.j. z późn.zm.),
- 3) ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2016.487 t.j. z późn. zm.).

X. Przewidywane efekty realizacji Programu

1. Pogłębienie wiedzy społeczności lokalnej Gminy Czerwińsk nad Wisłą o zjawisku przemocy w rodzinie i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
2. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Zbudowanie na terenie Gminy Czerwińsk nad Wisłą spójnego, pełnozakresowego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
5. Spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.
6. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.

XI. Monitorowanie i ewaluacja programu

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie funkcjonujący w sposób przedstawiony w niniejszym dokumencie obejmuje zarówno zadania gminy, jak i powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pracy z ofiarami i sprawcami przemocy domowej. Systemu pokazuje wysoki stopień jego zorganizowania, a przedstawione procedury – spójność działań profilaktycznych, prewencyjnych, interwencyjnych i pomocowych wobec ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

Istotą efektywności funkcjonowania Programu jest realizacja zadań w zakresie, formie i stopniu dostosowanym do potrzeb mieszkańców gminy, zgodnie z przyjętymi procedurami oraz stała współpraca uczestników Programu i monitoring działań. Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości polityki społecznej lub programu; dane te mają być wykorzystane przy podejmowaniu decyzji dotyczących tej polityki czy programu. Uzyskane informacje powinny być przydatne dla planowania, rozwoju i realizacji aktualnie przeprowadzonego programu.

Ewaluacja jest więc procesem, który rozpoczyna się już w momencie tworzenia programu/projektu. Wtedy bowiem podejmuje się decyzję co do obszarów ewaluacji i sposobu jej przeprowadzania (tworzenie narzędzi, gromadzenie dokumentacji). W trakcie realizacji projektu trwa ciągła analiza połączona z oceną jakości wykonywanych zadań.

XII. Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Czerwińsk nad Wisłą, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

Przewodniczący Rady Gminy
w Czerwińsku nad Wisłą

Dariusz Szurmak

UZASADNIENIE

Zgodnie z treścią art. 6 ust 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz. 1390) do zadań własnych Gminy należy m.in. opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Tworząc niniejszy dokument uwzględniono niezbędną współpracę i integrację wielu podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Celem tej współpracy będzie profesjonalne udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie oraz oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie. Mając na uwadze zakres obowiązków spoczywających na Gminie w związku z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie należało podjąć stosowną uchwałę w tym zakresie.

Przewodniczący Rady Gminy w Czerwińsku nad
Wisłą

Dariusz Szurmak